

Oponentský posudek k disertační práci

Jméno a příjmení studenta	MgA. Kristýna Londinová
Studijní program	Výtvarná umění
Obor	Multimédia a design
Název disertační práce	Kritický design Critical Design
Autor posudku	doc. PaedDr. Jirí Eliška

Autoři a autorky věnující se problematice Kritického designu hledají možnosti, cesty a způsoby, jak prosadit své ideje do struktury oboru GD s přihlédnutím ke stavu současné reality. Dvě ženy – grafičky – jejichž názory jsou zaznamenány v této DP uznávají, že prosadit nové „tvůrčí“ postupy při tvorbě produktů GD nebude snadné.

Cituji z práce: *Jediným způsobem, jak se kritickým designem zabývat, zkoumat ho nebo jej vytvářet, je na akademické půdě nebo pomocí grantových programů na podporu nezávislé kultury. Ale ani na slovenské akademické půdě v současnosti nemá velkou podporu, takže jsme se ocitli ve slepé uličce. Snad se najdou odvážlivci, kteří v něm najdou oblibu, akademickým autoritám se vzeprou a přebijí tuto momentální apatii. Design je však tak hluboce propojen s kapitalistickým systémem, že pochybuji, že se stane běžnou praxí designérů. Kritický design nechce kritizovat samotné designéry a výstupy, které dělají, chce poukazovat na společenské otázky, nad kterými se ti designéři nezamýšlejí, protože na ně většinou není prostor. Spíše jsme našli podporu mezi různými teoretiky, lidmi z volného umění...*

Smířený „s postavením GD“ je i názor jednoho studenta z výzkumu.

“Grafický designér je ve většině případů součástí širších týmů a většinou nemá možnost ovlivnit ideový základ náplně své pozice – tu určuje zadavatel“.

K tomu přikládám k úvaze názor doktorandky (absolventky komunikačních a marketingových studií FMK) z doby kdy jsem ještě na fakultě působil. Obhájila dizertaci s tezí, že... *o kvalitě grafického designu rozhoduje „marketák“, protože rozhoduje o penězích.*

Cílem disertační práce bylo zhodnotit současný stav kritického designu v České republice, jeho působení a úroveň povědomí o tomto postoji k činnosti grafických designérů, také definice a rozsah kritické praxe. Práce ukazuje, že je potřeba vnímat tvorbu, výrobu designu v souvislostech a v přesazích do oborů blízkých i obecně souvisejících. Tato úvaha není ve výuce grafického designu nová. Vždy existovali pedagogové, profesionálové v oboru, kteří aplikovali do své edukativní práce vlastní zkušenosti a osobní originalitu vizuálního výstupu, včetně svého osobnostního postoje a názoru na formy a kvalitu GD). Etický formát produktu grafického designéra řešily (v této dizertaci jen letmo zmíněné) manifesty First Think First Kena Garlanda (1960) a jeho aktualizovaná verze (2000). Kritický design má v mentální struktuře jejich zastánců, propagátorů a evangelistů implementován stejný problém... etický,

ekonomický, společenský, estetický i edukativní... To, že se jej nedaří (zatím) zakomponovat i do výukových programů GD na SŠ ani VŠ je dáno konstrukcí kurikula státního školství, (které nepožaduje, aby žáci a studenti vnášení do výukového systému vlastní, i kdyby pomýlené impulzy a názory). Kritický design jde proti memorování. Tento poznatek je ve shodě s cíli této DP. Autorka zkoumala aktuální situaci, působení kritického designu, výukou praxi, rozsah informačního povědomí o KD a nabízí možné definice a důvody proč zařadit poznatky o KD do aktivit praktikujícího grafického designéra. Formální standardy byly v této práci naplněny, obhájeny, svého cíle autorka tedy dosáhla.

Téma je aktuální a doktorandka Londinová naplnila svou aktivitou na poli teoretické reflexe to, co lze očekávat od tohoto segmentu grafického designu a vstupu kritického designu do tvorby GD v době, kdy „do hry“ razantně vstupuje dominance AI s proměnami, které v oboru GD nutně nastanou. Splnila parametry kladené na teoretickou i výzkumnou část DP. Zvolené postupy, analýzy, nakládání s faktografickými údaji a získanými daty prokazuje schopnost pracovat objektivně a korektně. Zároveň prezentuje svůj jasný, názorový postoj.

Práce sice reflektuje otázky odkazující na to, jak uvádět principy kritického designu do praxe edukační, profesně oborové, do teoretických aspektů i možného či očekávaného dopadu na odbornou i laickou veřejnost, ale v této době a z pohledu očekávaných proměn a změn pozice grafického designu v marketingových strategiích, je přínos této dizertační práce převážně v teoreticko-edukativní rovině. Také podle statistik a výsledcích výzkumu uvedených v této práci, je proporcionálně význam kritického designu zatím malý. I tak je práce přínosem pro etickou, estetickou rovinu poznání a sebereflexe grafického designéra/ky už proto, že GD stále balancuje na hranici mezi volným a „užitým“ uměním. Práce jako celek pak otevírá prostor pro pochopení složité struktury obsahu kritického designu a způsobů jeho možného aplikování do reálné praxe.

Diplomantka vytvořila osobitou vizualizaci své práce. Typografická osnova, grafické zpracování, výběr fontu, barevnost a další atributy knižní podoby DP vytváří ucelený, přehledný a po formální stránce naplněný „obraz“ publikace ve vysoké kvalitě. Diplomantka nemusí po letech studií v AGD a doktorandském studiu prokazovat svůj talent. Důležitější je, že myšlenková konstrukce a všechny související atributy grafického řešení vytváří logický, výtvarný artefakt s vysokým podílem originální autorské licence... včetně kvalitní jazykové úrovně sdělovaných informací a dat.

Seznam vlastní tvůrčí činnosti doktorandky, odkazy na její výtvarné aktivity a akce na kterých se podílela a které během doktorandského studia stihla realizovat, jistě splňují požadavky na rozsah i kvalitu.

DOPORUČUJI práci k obhajobě.

Doc. Jiří Eliška
Brno 27. 5. 2024